

“ҚЎШИҚ КУЙЛАШ ОРҚАЛИ ЎҚУВЧИЛАРДА НАФОСАТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ЙЎЛЛАРИ”

Ибрагимова Шахноза Баходировна.

ГулДУ талабаси

Гулистон. Ўзбекистон.

Телефон: +998972191771

Илмий раҳбар: Ибрагимова Нилуфар Адхамовна.

Мустақил Ўзбекистоннинг сиёсий, иқтисодий, маънавий йўналишларини ривожлантиришда ва демократик, жамиятини қуришда халқ таълими тизимини такомиллаштириш, аynиқса, мусиқий таълим босқичи иш фаолиятини юқори даражага кўтариш муҳим аҳамият касб этади. Чунки келажагимизнинг тақдири ҳозирги кунда мусиқий таълим босқичи мактабларида илм олаётган ўқувчиларнинг тарбиясига боғлиқдир.

Профессор Тилаб Маҳмудов ўзининг “Эстетик дид” ҳақидаги китобида “Диди паст киши ҳаётда пассив бўлади. Унинг туйғулари ҳақиқий гўзаллик изламайди, диди қашшоқ бўлади. Гўзаллик туйғуси шу қадар қудратли туйғуки, у одамни бир неча бор юқорироқ, олижаноброқ қилади”, деб ёзган.

Мусиқа маданияти дарсларида қўшиқ куйлаш орқали ўқувчиларда нафосатни шакллантириш ҳозирги давр талабидир. Ўқувчиларда инсон маънавий маданиятининг таркибий қисми бўлган нафосатни шакллантириш мусиқа тарбиясининг асосий мақсадларидан бири бўлиб туради.

Қўшиқ куйлаш орқали ўқувчи ёшларни тарбиялашда нафосат тарбияси алоҳида аҳамиятга эга. Нафосат тарбиясига ўтмиш, туркистонлик алломалар юқори баҳо берганлар. Ўрта аср фалсафасининг йирик намояндаларидан бири Абу Наср Форобийнинг гўзаллик ҳақидаги тушунчаси нафосат фикрлар тарихида янги босқич яратди. У ўзининг “Масалаларнинг моҳияти” асарида инсонни улуғлаб : “Инсон ўзининг муҳим хусусиятлари билан барча ҳайвонлардан фарқ қилади.... Инсон ақл кучига эга. Инсонда ақлий қувват вужудга келиб унинг ёрдамида инсон фикр юритади, гўзал нарсани ёмон нарсадан фарқ қилади ”, - деб таъкидлаган.

Гўзалликнинг ҳаққоний манбаи табиатдир. Нафосат, тарбиясининг асосий мақсади инсон табиат ва жамиятдаги гўзалликни сезсин ва ундан лаззатлансин. Мусиқа ўзининг хусусиятлари ва такрорланмаслиги билан инсонни маънавий жиҳатдан юксалтиради, дунёқарашини шакллантиришга

ёрдам беради, уни эзгулик сари етаклайди. Айниқса, ўзбек миллий музыка ижодининг эстетик-тарбиявий имкониятлари жуда ҳам каттадир.

Мактаб музыка маданияти дарсларида ўқувчиларни нафосат тарбиясига ўргатиш муҳим бир функция (вазифа)ни бажаради: шахсинг ҳиссий раҳмдиллиги ва эстетик фаоллигини оширади, унда бадиий дидни шакллантиради, атроф- муҳитни чуқурроқ ўрганишга ёрдам беради.

Ўқувчиларда муסיқий - эстетик маданиятни шакллантириш учун махсус ташкил этиладиган фаолият талаб этилади. Бунда мусиқий материални шундай танлаш ва тартибга солиш керакки, унинг таркибида миллий гўзаллақ хусусиятларига эга бўлган ҳамда тушунарли ёзилган турли халқлар ва ўзбек композиторларининг мусиқий асарлари мавжуд бўлсин. Мусиқий асарларнинг бундай намуналари ўқувчилар фаолиятини оширади, мусиқий идрок этиш кўникмаларини ривожлантиради, музыка тили турли хусусиятларини англаш қобилиятларини чуқурлаштиради. Буларнинг ҳаммаси мусиқий идрок ва тассуротларни янада бойитишга, музыкага хос бўлган ифодавий воситаларни онгли қабул этишга имкон яратади.

Ҳақиқатдан ҳам, кўшиқ куйлаш орқали ўқувчиларнинг нафосат тарбиясини, ақл-идрокини ўстириш, маърифат зиёсидан баҳраманд қилиш, умумбашарий қадриятлар руҳида тарбиялаш истиқлол талабидир. Бунинг учун аввало ўқитувчининг ўзи ана шундай буюк фазилатларга эга бўлиши керак. Бу унинг зиммасига жуда катта масъулият юклайди. Демак, бугунги ўқитувчи- таълим соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, ўтмишдан қолган мафкуравий қарашлар ва сарқитлардан тўла халос этиш, таълим-тарбия жараёнини жаҳон ривожланган таълим даражасига кўтаришда фаол иштирок этиши билан бирга ўқувчилар қалби ва онгида ижобий ҳислатларни шакллантириши муҳим аҳамиятга эга.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ўқувчи ёшларда нафосат тарбияси дастлаб оилада, болалар боғчаларида, мусиқий тадбирларда, бадиий кечаларда шаклланади. Таълимнинг пойдевори қанчалик мустаҳкам бўлса, ўқувчининг ахлоқий сифатларга оид дунёқараши шунчалик ривожланади.

Пойдевор мустаҳкам бўлсагина қурилган иморат асрлар оша қад кўтариб туради. Шундай экан, биз ўқувчиларда мусиқий оҳанглар, фольклор кўшиқлари орқали нафосат тарбиясини шакллантиришимиз мумкин.

Мактаб музыка маданияти дарслари ўз табиати билан гўзаллақ ва нафосат дарслари, ўқувчиларнинг маънавий дунёсини бойитишга самарали хизмат қиладиган дарс. Ҳар бир дарс ўз мазмуни билан куйлаш ва тинглаш учун оқилона танланган асарлар репертуари билан, дарсда таълим ва тарбия

муштараклигига эришиш учун қўйиладиган самарали усул ва воситалар билан ва ниҳоят санъат орқали ўқувчи ёшларни нафосат оламига етакловчи, маънавий камолат сари эргаштирувчи устознинг астойдил сайи ҳаракати билангина амалга оширилсагина, ўз олдига қўйган мақсадга эришади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Қ.Мирзаев “Вокал-хор жамоалари билан ишлаш методикаси” Т., 2010
2. О.Файзиева ва бошқ. Ўқувчиларда мусиқий нафосат тарбиясини шакллантириш йўллари. – Т., 1992.
3. Ж. Ярашев. Д. Муротова ” Мусиқа ўқитиш методикаси” ўқув қўлланма “ Дурдона” нашриёти Бухоро – 2021

